

Siv sover vilse

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Bild: Karolina Pajak

Rek för åk 1-3

Siv och nya klasskamraten Cerisia har verkligen funnit varandra. När Siv ska sova över hos henne blir dock inte likheterna det dominerande, utan skillnaderna. Det är mycket som känns ovant. När det äntligen är dags att sova är det inte lika roligt längre. Men i nattens mörker flyter verklighet och fantasi ihop och två pratglada grävlingar hjälper Siv att hantera det främmande och att växa som person. *Siv sover vilse* är baserad på Pija Lindenbaums bilderbok med samma namn.

Filmen och läroplanen

Handledningen belyser de möjligheter som finns att utveckla elevers förståelse för filmmediets uttryck samt kopplas till skolans värdegrund och demokratiuppdag, samt innebörden av likabehandling och diskriminering.

Filmen ger möjlighet att diskutera hur identiteter skapas och formas i sociala sammanhang liksom livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer. En diskussion om filmen kan även bidra till att öva muntlig språkutveckling, interaktion och utvecklande samtal genom olika diskussionsformer, parvis, i smågrupper, lärare/elev, samt i helklass.

Handling

Det är tidig morgon i en stad i Norrland, en vecka innan lucia. På himlen sprakar ett norrsken och när sjuåriga Sivs pappa väcker henne konstaterar han ”norrsken på morgonen, då blir det en magisk dag”. Det blir det sannerligen. För denna dag börjar nyinflyttade Cerisia i Sivs klass. Rödhårig, rakryggad och med cerisefärgad kappa fascinerar hon genast den mer stillsamma Siv. Med självklarhet tar hon plats i klassrummet, ifrågasätter innehållet i luciaverser som barnen tålmodigt lärt in och stöttar på så vis Siv som glömmer delar av den text hon tilldelats. Hon visar också att det finns alternativ till de traditionella rollerna i luciatåget. Självtänker hon, som alltid, klä ut sig till julgran. Siv förvånas, att flickor kan vara annat än lucia har hon inte reflekterat över.

När andra i klassen senare på rasten skriker ”Stockholmstroll” till Cerisia och kommenterar hennes hårfärg kommer Siv snabbt till undsättning. Där och då blir de bästisar. Och bestämmer att Siv samma kväll ska sova över hos Cerisia.

Det är första gången Siv sover över hos en kompis och hon packar förväntansfullt sin väska. Gosedjuren, de två grävlingarna, får stanna hemma. Så ger hon och pappa sig iväg med buss in till stadens centrum där Cerisia bor. Hemma hos henne är det mycket som känns ovant för Siv. Den lapp som pappan lämnar med sitt mobilnummer håller hon i hårt. Hon vet att hon kan ringa honom när som helst, om hon vill bli hämtad. Allt det nya hos Cerisia är en utmaning; den stora våningen, farmodern som pratar holländska, storebror Elme som är hårdrockare och har lite till övers för småsyskon, föräldrarna som inte riktigt lyssnar på henne, gamla hunden Pällan som fiser och har en äcklig bula på

huvudet och två marsvin som luktar illa. Också maten familjen äter är ny för Siv och hon tar så lite som möjligt, men noterar noggrant de annorlunda vanor familjen har kring matbordet.

”Nu ska jag och du ha jättekul”, säger Cerisia när Siv kommer till henne. Det blir dock Cerisia som bestämmer, hela tiden till sin fördel. Och lappen med pappans mobilnummer lägger hon snart beslag på och påstår att den då är i tryggt förvar. När de så småningom ligger till sängs känns det inte alls lika roligt för Siv att sova över. Hon är rädd.

Mitt i natten vaknar hon och upptäcker att Cerisia är borta och hon börjar leta efter henne. Men nattetid flyter verklighet och fantasi ihop, perspektiven i lägenheten förändras, motiv i tavlor har frigjort sig från sina ramar och vandrar runt i korridoren eller låter bakom stängda dörrar. Och plötsligt tumlar två livs levande grävlingar fram och pratar till henne på människospråk. De förvånar sig över att hon inte känner igen sina egna små grävlingar, men mest håller de på att bråka med varandra för det är just bråkstakar de är. Motvilligt går de med på att hjälpa Siv att hitta sin kompis.

”Den här natten är den sämsta natten i mitt liv”, säger Siv uppgivet till grävlingarna. Men när hon så småningom hittar Cerisia har alla upplevelser gjort att hon tydligt kan säga vad hon egentligen tycker. Fast när Siv pratar om grävlingar förstår inte Cerisia som menar att de ju är marsvin. Tillsammans med dem kryper de in i skåpet under diskbänken där de leker framåt morgonkvisten, då de slutligen faller i sömn. Det är med förvåning som föräldrarna hittar dem där och inte i sängen.

När Siv summerar övernattningen blir betyget halvljummet. ”Inte så jätteroligt”, berättar hon för pappan. Men i luciatåget veckan efter kommer de hand i hand, bästisarna Cerisia och Siv. Den ena utklädd till en gran och den andra till en ren.

Från bilderbok till spelfilm

Filmen bygger på Pija Lindenbaums bilderbok med samma namn. Hennes böcker har vunnit mångas hjärtan genom sina skildringar av barn av vår tid. Med humor och originalitet i både text och bild berättas exempelvis om Gittan och gråvargarna, Lill-Zlatan och morbror raring och, förstås, om Siv.

Att bygga en 79 minuter lång film på en 32 sidor tjock bilderbok, hur rik den än är i innehåll, kräver ett visst broderande av berättelsen. Lena Hanno Clyne, som skrivit filmens manus och dessutom regisserat den tillsammans med Catti Edfeldt, har bland annat fördjupat karaktärerna.

Bild: Karolina Pajak

Bild: Karolina Pajak

Hon har bland annat vittnat om att den stora utmaningen inte var att göra historien större utan att överföra från ett medium till ett annat. Några som fått mer plats i filmen är grävlingarna. Viktigt för Hanno Clyne, och även Lindenbaum som följt processen, är att grävlingarna inte blir som animerade djur i film oftast är. Trots sin förmåga att prata människospråk ska de ändå framstå som djur, på fyra ben och utan kläder. Även om de gärna traskar runt med gummistövlar på tassarna. Att regissera livs levande grävlingar är däremot inte så lätt. Säkrare då att skapa dem i dator. Petter Lindblad, som är både animatör och filmens producent har haft inte mindre än 17 animatörer som under hans ledning skapat de två fantasifigurerna, plus alla andra digitala effekter. Det är ett arbete som kräver stora förberedelser och ett nära samarbete med regissör, fotograf, scenograf och klippare, långt innan själva inspelningen. Det är mycket räknande för att se hur många effekter som går att få in och hur de ska göras. En svårighet för regissörerna var att föreställa sig hur det skulle se ut när all animation kompletterade filmen. Inte bara grävlingar utan även dammsugare och ankor skapades i efterhand.

För att underlätta för Astrid Lövgren, som spelar Siv, att agera mot grävlingarna så hade hon grävlingliknande figurer att spela mot. De fördes av dockspelare som hade studerats djurens rörelsemönster. Själva rörelserna filmades och skannades in i en dator och utifrån dem så färdigställdes alltså grävlingarna. Tekniken, som kallas ”motion capture”, har använts i större internationella produktioner, där karaktären Gollum i *Sagan om ringen* är ett exempel. I svensk barnfilm är det däremot en ny teknik.

Det finns mycket att fundera kring i *Siv sover vilse*. Här kommer några förslag på övningar och samtalsämnen att arbeta vidare med.

- Rita eller måla det du kommer ihåg mest från filmen. Sätt sedan upp allas teckningar på väggen i den ordning scenerna kom. Har ni alla tänkt på samma händelse? Eller kommer ni ihåg olika saker? När ni tillsammans tittar på allas teckningar; vilken eller vilka scener verkar ha berört er mest? Berätta för de andra varför du valt din. Hur kändes det när du såg den? Vilka känslor fick klasskompisarna? Skriv upp känslorna på en gemensam lapp, en för varje bild. Vilka är de vanligaste känslorna för de scener ni valt? Är de en bra beskrivning av hela filmen?

- Grävlingarna i filmen är gjorda digitalt. Men det finns också andra saker som skapats i datorn. Diskutera tillsammans vilka scener som ni tror har digitala effekter och berätta varför ni tror så? Tror ni att det var nödvändigt att ha den här typen av effekter för att kunna göra filmen? Skulle man kunnat ha gjort den ändå och hur tror ni då att den

skulle ha blivit?

- Sivs och pappans lägenhet känns väldigt annorlunda jämfört med Cerisias. I film är det scenografen som, tillsammans med regissör och manusförfattare, bestämmer hur miljön ska se ut. Det rum som hela tiden återkommer i filmen är korridoren med sitt rutiga golv, sina många dörrar och sin fantasieggande tapet. Fundera över vilket rum i filmen som du tycker var mest intressant. Varför tycker du så? Gör sedan ett collage av rummet genom att rita, måla och klistra bilder som du klippt ur tidningar. Tänk på alla detaljer som finns i filmen, som exempelvis taylor, lampor, klockor. Fundera över varför de fanns med i filmen. Kan sakerna hjälpa till att berätta något mer om Cerisias familj till exempel? I så fall hur?

Bästa vänner

Siv och Cerisia finner varandra snabbt, även om de är väldigt olika. Eller kanske just därför. Siv blir alldeles förtrollad av Cerisias kläder, så totalt annorlunda mot de praktiska overaller hon själv och de andra klasskamraterna har. När hon kommer hem till henne fortsätter skillnaderna. Hemma hos Siv finns bara hon själv och hennes pappa, men hos Cerisia finns ett myller av både rum, familjemedlemmar och illaluktande och skrämmande djur. Plus förstås Cerisia, som gör så roliga saker. Men Cerisia är inte enbart rolig. Hon är också dominant och vänskapen blir en maktkamp för henne. När Siv berättar att hennes farmor går på gymna kontrar Cerisia med att hennes kan ta ut tänderna. Det är inte lätt att övertrumfa. Hon ifrågasätter det mesta. Att Siv inte kan läsa ordentligt, att hon har nattlinne och inte pyjamas som hon själv, att hon inte tycker om couscous och att hon äter lite. Den säng Siv blivit lovad att sova i ser Cerisia till att hon själv hamnar i, medan Siv får ligga på madrass på golvet, rädd både för Pällan och för mörkret.

- ”Vi kan bli bästisar”, säger Cerisia till Siv. Diskutera två och två om ni tycker att det är någon skillnad på att vara vän eller kompis eller bästis? Är det egentligen samma sak, men med olika ord? Förklara varför ni tycker som ni gör. Kan man ha många bästisar, eller går det bara att ha en? Kan bästisarna växla och i så fall, varför gör de det?

- Grävlingarna har lite olika bild av Cerisia. Den ena tycker att hon gör roliga saker och får en att skratta. Den andra tycker däremot att hon är en ”sämstis”, att hon är elak och orättvis. Kan ni ge några exempel ur filmen då ni tycker att hon inte var snäll mot Siv? Hur tror ni att det kändes för Siv? Diskutera vad som är viktigt om man ska vara en bra kompis. Hur gör man då?

- När Cerisias nya klasskamrater hör att hon är från Stockholm avfärdar en av dem det med att det är alldeles för stressigt där, dessutom för mycket bilar. Hon svarar då att "alla har ju bilar". Men Siv och hennes pappa har ingen bil. De åker buss när de ska hem till Cerisia, länge dessutom. Inte heller har Siv någon egen mobil och den som pappan har tillhör jobbet. Därför blir lappen med telefonnumret så viktig för henne, den blir tryggheten som ersätter en egen telefon. För pappan är det viktigt att veta att hon kan få låna en av familjens telefoner, om det behövs. Kan ni komma på andra exempel från filmen som visar att Cerisias familj har mer pengar än Sivs? Vissa saker tycker Cerisia är självklart att Siv ska ha eller känna till. Hänger det också ihop med pengar och i så fall på vilket sätt? Hur tror ni att Siv kände sig när både Cerisia och hennes föräldrar tog för givet att hon skulle ha samma vanor som de? Och spelar det egentligen någon roll om man har olika mycket saker och olika dyra, om man är vänner? Varför tycker ni så?

Att våga sova över

"Hur svårt kan det vara att sova över", frågar Siv sin pappa retoriskt. Att han ens yppar att en övernattnings hos den nyblivna bästisen kan bli annat än ett magiskt äventyr förstår hon inte. Men då lampan i Cerisias rum släckts för kvällen känner hon att det spännande förvandlats till något mer ohanterligt.

Inte heller Pija Lindenbaum är förtjust i att sova borta. I sitt sommarprogram för ett antal år sedan berättade hon att hon inte tycker om att övernatta hos sina vänner, oavsett hur mycket hon tycker om dem. Det var utifrån den känslan hon skrev och ritade bilderboken Siv sover vilse. Hon menar att barn förutsätts att tycka det är roligt att sova borta, trots att det sällan blir särskilt bra. "Jag tycker att det där översovandet är överhaussat", fortsatte hon.

När Siv ger sig ut på jakt efter Cerisia i lägenheten är det mycket som förändrats. "Jag kanske drömmer", funderar Siv. Vanligtvis drömmer man om sådant man fått intryck av under dagen eller nyligen. Men det finns en särskild typ av drömmar som kallas för klardrömmar. I den drömmen är man medveten om att man drömmer och kan också till viss del påverka händelseförloppet. Att man, som Siv, ifrågasätter att man drömmer, är inte ovanligt. I drömmen kan hon styra tillvaron och hantera det skrämmande.

- Siv förstår att Pällan har ont i sin bula. Även om hon är rädd för henne vill hon ändå hjälpa, trots att det innebär att hon måste smyga in i Elmes rum och knycka hans plåster. Grävlingarna är imponerade och utnämner henne till den modigaste person de någonsin träffat. Men vad betyder det egentligen att någon är modig? Hur skulle ni beskriva en sådan person? Har ni själva gjort saker som ni inte trodde ni skulle våga? Hur kändes det, efteråt? Hur tror ni att Siv skulle ha känt sig om hon inte vågat hjälpa Pällan?

- Cerisias föräldrar är välvilliga till Siv men knappast vana vid att ett barn kan vara tystlåtet. När Siv i sin dröm kommer in i deras rum säger de att hon pratar så tyst att de inte hör henne. Hon blir arg och säger att hon visst hörs, bara de lyssnar. För henne, som alltid blir lyssnad på av sin pappa, är det en ny erfarenhet. Tror ni att det är vanligt att vuxna inte riktigt lyssnar på barn? Kan ni ge något exempel? Hur vet man om vuxna verkligen är intresserade av det barn har att säga?

- Sivs två gosedjur grävlingarna får stanna hemma när hon packar sin väska inför övernattningsen. Att de fortfarande har känslomässig betydelse förstår man. Att ta med dem till Cerisia är däremot inte att tänka på. De flesta västerländska barn har under sina första år någon typ av gosedjur eller gosefilt. Det är dessa "övergångsobjekt" som gör det lättare för barnet att lämna föräldrarna och våga utforska världen. För Siv blir det pappa-lappen som får ersätta grävlingarna. Den är den trygga länken till honom. När Cerisia och lappen försvinner blir Sivs drivkraft att hitta den, för att kunna ringa pappan och komma hem igen.

- Huvudpersonen i en film brukar oftast på något sätt förändras. Diskutera i mindre grupper om och hur ni tycker att Siv förändras. Beskriv hur hon är i början av filmen och hur hon är i slutet? Är det någon skillnad? På vilket sätt i så fall? Tror ni att hon lärt sig något om sig själv efter natten hos Cerisia? Och tror ni att Cerisia lärt sig något efter att Siv övernattat hos henne? Vad i så fall?

- I luciatåget föreställer Siv en ren. Varför tror ni att hon valt att vara en ren istället för lucia, som hon tidigare tänkt?

Bild: Karolina Pajak

Tips på fördjupning

TV-program

UR: s serie *Om barn och böcker*, programmet ”Pija Lindenbaum är rädd för allt”
I programmet visas Pija Lindenbaums arbete med boken *Lill-Zlatan och mor-bror Raring*. Parallellt får vi följa när barn på Njupkärrs förskola diskuterar med utgångspunkt i boken *När Åkes mamma glömde bort* - ett projekt som biblioteket i Tyresö håller i. Men hur går det med Pija Lindenbaums rädsla? Hon är ju till och med rädd för att träffa barn!
<http://urskola.se/Produkter/134191-Om-barn-och-bocker-Pija-Lindenbaum-ar-radd-for-allt>

Bakomfilmer från *Siv sover vilse*

I korta Youtube-filmer finns möjlighet att ta del av arbetet kring inspelningen av *Siv sover vilse*. De ger kunskap om olika delar av filmproduktionen men fungerar också som återkoppling efter biobesöket.

Sivs och Cerisias första möte

Här visas scenen där Siv och Cericia blir vänner på skolgården. Både hur den ser ut i filmen och hur det såg ut när den spelades in.
<https://www.youtube.com/watch?v=DagrOJC7xxU>

Om Sivs stand-in

Astrid Lövgren, som spelar rollen som Siv, har i filmen en stand-in som heter Astrid Myrberg. I det här avsnittet berättas om vad en stand-in är.
https://www.youtube.com/watch?v=h6xj3ekoj_Q

Hunden Pällans bula

Hunden Pällan heter i verkligheten Siw. I det här avsnittet visas hur hon får sin bula inför inspelningen, att den är på låtsas.
<https://www.youtube.com/watch?v=5rDL8OJ-abI>

Jämförelse bok och film

Filmen bygger ju på Pija Lindenbaums bok *Siv sover vilse*. Här läser hon ur boken och vi ser samma scener från filmen.
<https://www.youtube.com/watch?v=4sJ-1D-Sq2Y>

Bokkaraktärer blir filmkaraktärer

I det här avsnittet visas hur karaktärerna i boken har blivit tolkade i filmens version.
<https://www.youtube.com/watch?v=Ur5KfjesK4I>

Radio

Pija Lindenbaums Sommarprogram. I sitt Sommarprogram 2010 berättade Pija Lindenbaum om sitt arbete, böckerna och livet.
<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/126328?programid=2071>

Produktionsuppgifter

Sverige, 2016
Förlaga: *Siv sover vilse* (Barnbok)
Författare: Pija Lindenbaum
Regi: Catti Edfeldt, Lena Hanno Clyne
Manus: Lena Hanno Clyne, Thobias Hoffmen
Producent: Petter Lindblad
Musik: Merlijn Snitker
Klippning: Christer Furubrand
Rollista: Astrid Lövgren, Lilly Brown, Henrik Gustafsson, Sofia Ledarp m fl.

Längd: 79 minuter
Åldersgräns: Barntillåten
Produktionsland: Sverige, Nederländerna
Produktionsbolag: Snowcloud Films AB
Svensk distributör: SF Studios
Sverigepremiär: 2016-09-30

Redaktion

Text: Agneta Danielsson
Redaktör: Anna Håkansson
Svenska Filminstitutet, november 2016

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se
filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via filminstitutet.se/boka-skolbio kan du lära dig mer om hur du hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.